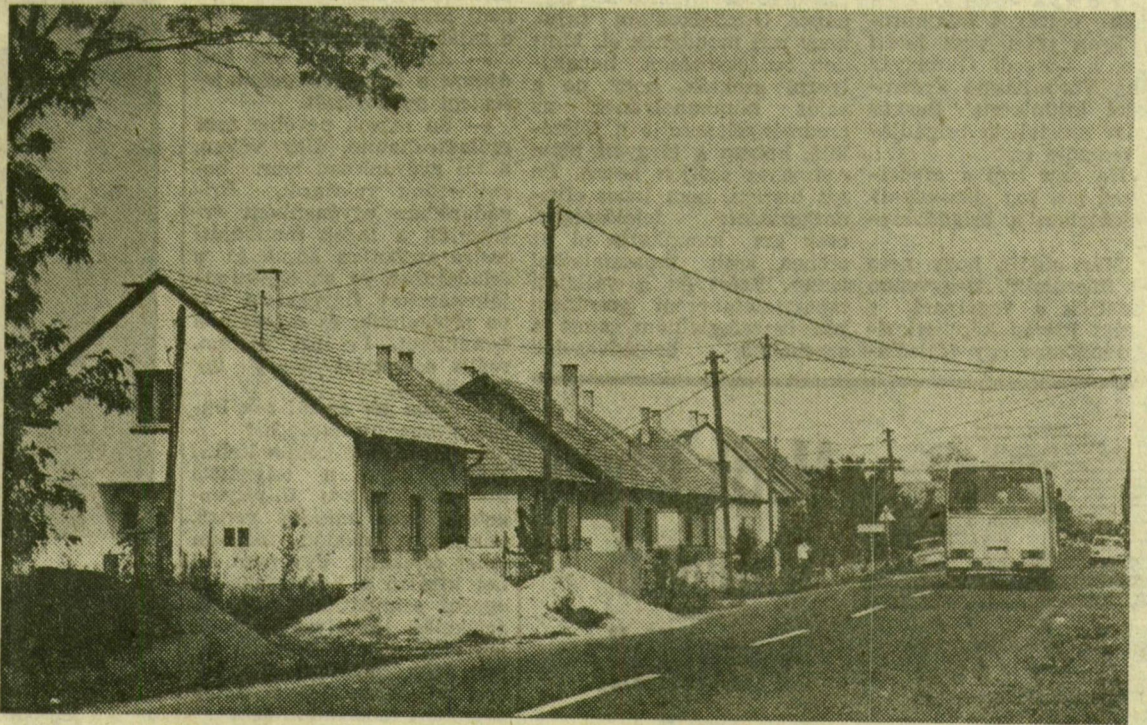

Öttömösi tudósítások

Ritkán kezdődik úgy újságcikk, hogy írója kénytelen leszögezni, meggyőződése ellenére cselekszik. Természetesen nem arról van szó, hogy bárki rám erőltetné gondolatait — az ilyen szándékot könnyű lenne elhárítani —, arról csupán, hogy ennek a falunak a nevét lakói rövid t-vel mondják, és nekik van igazuk. Irnunk is egy t-vel kellene. A nyelvészek úgy tudják, török család adta a nevet hozzá, föltehetően a kun áradat hozta. Nyilván tévedtek, akik a Tömös-Temes folyónevet hallották ki belőle, és azt is megötszörözték. Ahogy elhalványult a török eredet, azonnal nem tudtak mit kezdeni vele, annyira kilóg szavaink sorából. Akik azt hitték, hogy a délvidéki nyelvjárás ó-je van benne, még *Ettemesre* is kiigazították. Egy biztos: nem a törököt magyarosítottuk az átigazítással, csak feledekenységünket foglaltuk írásba.

Picinyke falu ez, de jó lenne egyszer befeleledkezni. Sokáig volt Szeged birtoka a hódoltság alatt pusztává lett terület, 1836-ban azonban elcserélte Újszegedért. A Magyar család kezébe került, Magyar László, akinek nevét a téess vette föl, világotutazó volt, és Dél-Afrikában *Bihé* királya lett. Királyokról nem nagyon nevezünk el szocialista nagyüzemet, ez kivétel. Aki ebből a homoktengerből eljutott a trónig, biztosan megérdemli. Magyar Imre erdőt telepített, az pedig akkora tett volt, hogy sírját máig gondozza a hálás utókor.

Akárcsak Amerikában

A homokhódító telepeseket Tömörkény hasonlítja Amerika újvilági megművelőéhez, hozzátevényomban, hogy sokan sóhajtottak vissza a régi nyomorúság után, mert pénzcséjék elűszött a nehéz küzdelmek árjában. Akárcsak Amerikában. Azt hiszem, ordító botorság lenne a mai Öttömöst a mai Amerikával hasonlítani össze, de találtam egy fogalmat, amit amoda szoktunk használni, pedig ide is igaz: a lehetőségek földje. A mérce lehet más, de a tétel jó. Kicsit kerülnöm kell, de remélem, visszatálok ehhez a gondolathoz.

Hatvankilenc óta őrzöm a szándékot, hogy megkeresem Molnár Györgyöt. Akkor találkoztam vele, amikor Veres Péter a faluban járt: 1969 októberében. Tudósítóként hallgattam Péter bácsi előadását, kicsit beszélhettem is vele, hogyne tűnt volna föl, hogy Molnáréknál szállt meg. Előtte leveleztek — Veres Péter majd nem az egész országgal levelezett, de sejtettem, betűvetői ambíciók is dolgozhatnak a vendéglátóknak. Ha akad egy parasztember Öttömösön, aki ír, legalább most be kell köszönnöm hozzá. Be is mentem, köszöntem is, és örömmel hallottam, hogy a Szépirodalmi Könyvkiadó jövő-

tábol kifelé készülődik első kötete. Várjuk meg a könyvet, jobb alkalmunk lesz akkor a bemutatásra, most annyit jegyezzünk csak meg, hogy a Magyar Nemzetben novellákat közlő Molnár György ugyanaz az öttömösi ember. Veres Péter neki írta leveleiben a következő sorokat, a találkozó után: „Az egyik darabka föld Edenkert, a másik dudva-termő parlag... Mit lehetne itt a kertészekültúra és a tudományos földművelés szintjén kihozni!” Hatalmasat változott azóta a világ, valóban a kertkültúra és a tudományos földművelés jövőtábol. Azt kérdezgettem, most milyen az öttömösi ember:

— A pénz határozza meg az életét, tehát dolgozik. Annnyira, hogy sok beleszokott.

— Senki nem hajtja.
— Dehogynem! Az örökség. Mindig ustorhegyes volt, mindig elnyomott, mindig annyira hagyták csak élni, hogy föl ne forduljon, most egyszerre akarja behozni a sok nyomorúságot, kitaszítottágot, amiben az elmúlt száz évek alatt része volt, és egyszerre levetkőzni a régi szegénységet. Ha értelmét látja, a munkában nem ismer határokat. Békességes, szerény, a pénzzel ugyan már egy kis hivaikodás is

el-elkapja, de főndulata változatlan.

— Él az a babona nálunk, hogy tisztességes munkából nem lehet házat építeni. Szép, nagy házak sorakoznak itt is.

— Elhíhated, nem tisztességes munkából. Erőltetett menet ez, kegyetlen hajtás eredménye. Itt van a szomszédban Papp Ferenc. Traktoros, a semmiből indult, fiatal még, de háza van. Keresetből, háztájiból, állattartásból. Az asszony szedi a spárgát minden évben. Hajnalban kelni, éjfélig dolgozni, mint régen — az aratók. Aki ezt a munkát vállalja, megérdemli a házat.

— Tehát fölvirágzik a falu.

— Én nem vagyok ennyire optimista. Kicsi falunak kicsi a jövője. Kevés benne a megtartó erő. Aki itt akar maradni, csak egy munkahelyet talál, a téess. Ha más ambíciók is dolgoznak benne, el kell mennie. És ha nézeteltérése támad a téesszel? Kicsi is elég ahhoz, hogy lehetlenné váljon. Ne kerteljünk, ki kell mondanunk azt is, hogy a város meghatározó erejű a falu életében. Ide messze van a város. Fölemelték a buszköltségeket, egy út oda-vissza majdnem száz forint. Ha valaki ruhát akar csak venni a lányának, ennyivel drágábban kapja. Eljárni? Drága az utazás, egyre inkább nem érdemes.

— Hasonlítuk az őszibarackhoz.

— Telepítés után ez is három évre kezd teremni, és körülbelül tizenöt évig bírja. Egyszeri beruházással tehát 18 évig használható a föld. Ebben hasonlít az őszibarackhoz, de ez nem fogy el, nem veri el a jég, és a növényvédelme is egyszerű. Csak akkor kell permetezni, amikor már nem terem, amikor a föld fölött. Kártevője a spárgalégy, ha őszszel elégetjük a szarát, kevesebb kártevő marad. Egyszerűbb, mint a barack, és az ára se bizonytalan. Egyelőre legalább van piaca. Igaz, a szártörmeleket már nem veszik meg, és ez bántja az embereket. Gyógyszergyárba vittek eddig, most nem kell.

— Mi az a szártörmelék?

— Huszonkét centi hosszúra kell vágnunk a sápokat. Ami megmarad a tő felé eső részből, avval nem tudunk mit kezdeni. Ha a másik végét vágják le, a maradék neve fejtörmelék. Abból van a legjobb leveles.

— Azt már hallottam, hogy a sovány földön is megél, de melyiket szereti?

— Ami a ház körül van.

— Urbanizálódik ez is?

— Aki a ház körül termeli, naponta háromszor-négyyszer is megszedi. Van olyan család, amelyik naponta négyezret is kap érte. De a vele járó munkát ne tessék elfelejteni!

A közvetítő kereskedelem

Népszámlálási adat: 1160 lakója van a falunak, természetesen a tanyák népével együtt. Ebben a kicsi faluban három fölvásárló telep működik. Első gondolat: sok. A második: kérdezzük meg. Kétszer kérdeztem az egyik telep vezetőjét. Először panaszkodott a konkurrenciára, másodsor nem. Én azt mondom, az a jó, ha panaszkodik, mert akkor küzdenie kell, hogy ő is kapjon valamit.

Kulcskérdése a mezőgazdaságnak a jó kereskedelem. És az a jó, amelyik kapaszkodik az áruért. A spárgáért is, a gyümölcsért is, a paprikáért és a parafécsomért is. Mindből sokat termelnek Öttömösön, ez pedig azt is jelzi, hogy el lehet adni.

Meglepetést persze most is találtam. Kilencven fillérért veszik a tojást, és panaszkodnak, hogy nehezen tudnak túladni

rajta. Előveszem legegyszerűbb eszemet, és azt mondom, olcsóbban kellene adni. A mi boltunkban 1,60 az ára. Elhűl a fölvásárló, és haragjában engem biztat, írjak be a vásárlók könyvébe. Hol él az a kereskedő, amelyik nem veszi figyelembe a rendkívüli kínálatot? Régi róka vagyok az ostorozásban, mondom neki, akkor él meg igazán. És a városi ember mit szól hozzá? Ha megtudja, káromkodik.

Megint ott kell megállnunk, ahol sokszor megálltunk már. Nem tudom, hány kézen megy keresztül a tojás, lehet, hogy kikerül közben a csírke is belőle, papírosón jógos lehet a tojásnak nagy árrés, de a valóságban egy másik résen a régi kérdés jön elő: minek nekünk ennyi fölvásárló és ennyi közvetítő, ha olcsón nem tudjuk elvinni a portékát a fogyasztóhoz.

Pelenkák alatt

Patyolatfehérré mosott pelenkát terget a falu szélén Solya Józsefné. Nem érdemes firtorogni, szép ritmusa van a teregetésnek. És ahol pelenka van, ott gyerek is van. Aki viszont a falu szélén lakik, annak új a háza. Gyerek is, ház is egyszerűre? Az országos összkép egy kicsit más, ebbe a házba tehát be kell mennünk.

Domaszéken talákoztam egy közművelő, innen ment oda, mert az a falu jobban fejlődik. Solya József Rúzsáról költözött ide, én műszerész kisiparos. Reménytelen faluba nem nagyon költöznek az iparosok.

— Mit javít?

— Mindent, ami rossz. Szerelő voltam a téessben, vízvezetékől a kombájnig mindent javítottam, ha kellett, esztergáltam, most mindennek hasznát látom. Egy hónapja vagyok maszek, idő kell ahhoz, hogy kiderüljön, érdemes

volt-e belevágnom, de bízom benne, talán beválik.

Órül a falunak a műszerész. Annak, hogy van óvodája, napközije, és hamarosan négy tanteremmel bővül az iskola. Kire gondolna, ha nem a gyerekeire?

— Mi lesz belőlük?

— Hej, de jó lenne azt tudni! Amik akarnak. Itt maradnak vagy tovább mennek, azt nem lehet tudni, de az biztos, hogy tanulni kell, a jó iskola tehát nélkülözhetetlen.

— Hány évig épül egy új ház?

— Hetvenhétben kezdtük, és még legalább öt év hiányzik. Először az a fontos, hogy fölúzza az ember a falakat, tető legyen rajta, és bele lehessen költözni. Adigra kimerül, muszáj megállni, pihenni egy kicsit. Olyan gondunk nekünk jó sokáig nem lesz meg, hogy a pénzünkét hová tegyük, mert nincs is pénzünk. Ami összejön, megy bele a házba.

A jövő: a gyerek

Van tanácsa Öttömösnek, de Pusztamérgesen, tehát társközség. Fületem nagyon, de nem hallottam panaszt miatta. Akit kérdeztem, kitért a válasz elől. Egyik valaki avval hártotta el az érdeklődésemet, látják már fönt is, hogy az összevonások nem sikerültek.

Buszon vagyunk már, dr. Sári József igazgatóhelyettes továbbképzésre utazik, hazáig beszélhetünk. Ő azt mondja, nem érzik hátrányát, hogy amott van a tanács, hiszen az iskola önálló. A négy új tanterem árának egy része felülről jön, a másik a tanácstól. Pusztamérgesen is kellene két tanterem, de belátják, előbb Öttömösnek kell következnie, mert itt hat szükségintanteremben dolgozik az iskola.

Fejlődni akar a falu, ha az iskolára áldoz. A fejlődés első lépése ez lehet, különben minden

megáll, vagy léggömb lesz belőle. És hajlandó áldozni a falu.

Övönökkel együtt huszonegytagú a tantestület, nyolc tanár naponta jár Szegedről. Hosszú az út, és farszító. A folytatást elhagyom, illetve majd Mérgesen itt kezdjük.

Öt év alatt negyvenhárom új ház épült a faluban: jó jel. Új házhelyeket készítenek elő, húszra a téessből jön lakó, hattal a tanács rendelkezik: ez is a gyarapodás jele. Mondhatnánk, ne féltsük Öttömöst, megtalálta helyét. Sok biztató jelét láttam, leginkább az emberek szándékában. Eppen úgy, mint a többi falunkban. Csöndes pontnak ide kell tennem azonban még egy gondolatot: nem a ház a jövő, hanem a gyerek. Hatvanhétben négyszáz diákja volt az iskolának, ma csak százhuszonöt.

HORVÁTH DEZSÓ

Lássuk a spárgát!

Veres Péter azt ígérte ősszel, visszajön tavasszal, megnézi, mit tud kezdeni a falu a spárgával. Határnézőben látta, milyen sovány itt a homok, magasztalta azokat az embereket, akik pénzt tudnak kicsikarni belőle. Apróra kikérdezett róla mindent, de látni is akarta. Örök, olthatatlan kíváncsiságát a sírba vitte, ide se jöhetett el újra.

Mi sokkal közelebb vagyunk, mégis keveset tudunk a spárgáról. Hallottuk, hogy ehető, de nem esszük. Ha akarnánk, akkor se ehetnénk, mert elvéve lehet csak találni a boltban. Ritkábban, mint fácánkakast. Megfőzni se nagyon tudnánk, csak azt halljuk, hogy külföldön nagyon szeretik. Tandori Szilveszter főmezőgazdász és Scheinflug József agrónómust kértem meg, vezessen be a termesztés titkaiba.

— Miért éppen Öttömösön bajlódunk vele?

— Talaj és ember itt van hozzá. A laza szerkezet nélküli talaj korán fölmelegszik, hamar kibújik alóla a spárga.

— Az a jó, ha kibújik?

— Az a rossz. Azért kell hozzá az öttömösi ember, mert tíz körmevel kaparja ki a homokból, mielőtt napfény érne. Úgy betakarjuk földdel, hogy semmi nem látszik ki belőle.

— Ha nem látszik, honnan tudják, mikor lehet szedni?

— Elárulja a föld. Apró repedések jelzik. Ha akkor nem szedjük, vége. Az első osztályú kilótár negyvenhat forintért veszik,

de ha késünk csak egy kicsit is a szedéssel, ha meglilulnak a sápok, már csak huszonhatot adnak érte.

— Reggel és este szedik, mégis azt hallani, egész nap dolog van vele.

— Árnyékos helyen válogatják és osztályozzák. Ahogy a tejet nem lehet tartani, mert megalszik, ezt se, mert meglilul.

— A szövetkezetek kénytelenek megszabadulni sok olyan növény-től, amivel sok a munka.

— Csak a részesművelés jöhet szóba. Másként nem érdeke a tagnak, hogy a fehéret szedje, illetve addig szedje amíg fehér, és az osztályozásnál is galiba történne. Így, ha kell, az egész család dolgozik, tojózza a homokot. Szombaton is, vasárnap is, reggel is, este is.

— Mennyiért?

— Általában fél holdat vállalnak az emberek, kapunk érte körülbelül húszezret, ennek harmincöt százaléka a tagé. Április közepén kezdődik a munka, és június közepéig tart.

— Ha így nézzük, nem is olyan sok pénz. Ennyi munkáért.

— Hetvenezer forint bevételről számolunk hektáronként. Ez a homok ennyi pénzt csak spárgával ad. Huszonegy hektáron termelünk a közösből, nélküle nem is tudnánk megélni, ilyen korán más bevételünk alig van. Körülbelül ekkora területen termelnek a háztájiban is.